

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja

Tämä on alkuperäisen julkaisun rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original publication. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Haukkamaa, J., Airaksinen, A-K. & Eksymä, P. 2023. Koulutusosaaminen vientituotteiksi – tavoitteena skaalautuvat koulutusratkaisut ja kansainväliset kehitysrahoitusprojektit. Oamk Journal 60/2023. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-239-2>

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

POHJOIS-
POHJANMAA
COUNCIL OF OULU REGION

Koulutusosaaminen vientituotteiksi – tavoitteena skaalautuvat koulutusratkaisut ja kansainväliset kehitysrahoitusprojektit

24.4.2023 - Haukkamaa Jussi, Airaksinen Anna-Kaisa, Eksymä Pekka

Koulutuspalveluiden ja tuotteiden kysyntä kansainvälisillä markkinoilla on luonut liiketoimintamahdollisuuksia Suomen rajojen ulkopuolella. COVID-19-pandemia korosti erityisesti laadukkaiden digitaalisten koulutusratkaisuiden tarvetta sekä nosti näkyvästi esiin tarpeet kehittää koulutuksen vaikuttavuutta kehittyvissä maissa myös kansainvälisten kehitysrahoittajien verkostojen avulla. Yhdistämällä suomalaisen koulutusjärjestelmän laatu ja Oulun alueen ICT-osaaminen voi koulutusvientiin syntyä huippuosaamista. Selvitys sisältää havaintoja sekä kehitysideoita ja on toteutettu osana Pohjois-Pohjanmaan liiton rahoittamaa ScaLED – Digitaaliset koulutusratkaisut koulutusviennissä -hanketta.

ScaLED-hankkeen erityispedagogiikan tuotteen työpaja Mtwarassa, Tansaniassa syksyllä 2022 (kuva: Aija Saari).

Sisällys

- 1 Johdanto
- 2 Skaalautuvat digitaaliset koulutusratkaisut koulutusviennissä
  - 2.1 Koulutusviennin kehittämisen nykytila Pohjois-Pohjanmaalla
  - 2.2 Digitaalisten koulutusratkaisujen yhteiskehittämistyötä Pohjois-Pohjanmaalla
- 3 Organisaatioiden valmiudet kansainvälisten kehitysrahoittajien projekteihin
  - 3.1 Organisaatioiden nykytila ja valmiudet
  - 3.2 Kehitysrahoittajien projektitoimintaan osallistumisen haasteet
- 4 Havaintoja ja ehdotuksia viennin edistämiseksi
  - 4.1 Koulutusratkaisujen tuotteistaminen osaksi koulutusorganisaatioiden strategiaa ja arkea
  - 4.2 Kehitysrahoittajien projektit avaimena kansainvälisille markkinoille
- 5 Yhteistyö ja strateginen sitoutuminen – avaimet onnistumiseen
- Lähteet

1 Johdanto

Tässä raportissa tuodaan esille Oulun alueen julkisten koulutusorganisaatioiden nykytilanne sekä kehittämisvalmiuksia kahdesta eri näkökulmasta: 1) skaalautuvien digitaalisten koulutusratkaisujen kehittäminen kansainvälisille markkinoille verkostoyhteistyössä sekä 2) organisaatioiden valmius osallistua kehitysrahoittajien hanketoimintaan esimerkiksi YK:n, Maailmanpankin ja muiden vastaavien kehitysrahoittajien projekteissa.

Koulutusviennillä tarkoitetaan koulutuksen, koulutusrakenteiden ja koulutusosaamisen kaupallistamista ja markkinointia ulkomaiselle taholle. Koulutusvienti sisältää sekä maahan tulevien ulkomaisten opiskelijoiden koulutuksen että koulutustuotteiden tai palvelujen viennin ulkomaille [1]. Koulutusvientiä voivat toteuttaa koulutusorganisaatiot, yksityiset yritykset, kansalaisjärjestöt ja näiden luomat konsortiot.

Koulutusviennin tiekartassa 2020–2023 [1] asetetaan tavoitteeksi, että koulutusviennin arvo kasvaa Suomen taloudessa miljardiin euroon vuoteen 2030 mennessä. Tätä tavoitetta tukemaan opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut linjauksia, joilla edistetään

kansainvälistymistä suomalaisessa korkeakoulutuksessa ja tutkimuksessa vuosina 2017–2025. Tähän suunnitelmaan sisältyy korkeakoulujen koulutusvientiä edistäviä strategioita [2]. Samalla mainitaan Suomella olevan erityisosaamista opetuksen sekä tutkimuksen ja asiantuntijuuden yhdistämiseen.

Myös muilla koulutusasteilla on tehty kansallisesti työtä koulutusviennin edistämiseksi. Esimerkiksi vuoden 2018 alusta lähtien ammatillisen koulutuksen reformi on mahdollistanut ammatillisten tutkintojen tai opintokokonaisuuksien viennin tilauskoulutuksena Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Tämä edellyttää kuitenkin edelleen monimutkaista poikkeuslupahakemusta [3].

Opetus- ja kulttuuriministeriö on teettänyt selvityksen Suomen koulutusviennin taloudellisesta arvosta vuonna 2022 [4]. Tilastokeskuksen ja Opetushallituksen kysely- ja rekisteriaineistoihin perustuva raportti antaa karkean arvion koulutusviennin absoluuttisesta arvosta. Varovainen arvio on, että vuonna 2019 koulutusviennin osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli 951 miljoonaa euroa.

Tästä arviosta vain pieni osa oli peräisin suoraan koulutuspalvelun viennistä kertyvistä tuloista. Suurin osa arvonlisästä tuli koulutuksen tarjontaa tukevasta liiketoiminnasta sekä ulkomaalaisten opiskelijoiden kouluttamisen epäsuorista hyödyistä. Raportissa ei erikseen arvioida rajat ylittävän viennin arvoa koulutuspalveluille. Koulutusviennin ja vientituotteiden kehittäminen vaatii sekä strategisia päätöksiä että rahallisia tuotantopanoksia. Arvioitaessa kannattavuutta tuotteiden ja palvelujen kehittämiseksi olisi hyödyllistä saada tarkempia tietoja rajat ylittävän myynnin tämänhetkisestä arvosta.

Pohjois-Pohjanmaan koulutusviennin toimijoiden avuksi on muodostettu vuonna 2017 yhteinen PINO Network -vientiverkosto, jota hyödyntää noin 60 yritystä ja oppilaitosta. Verkoston PINO-nimi nousee sanoista 'pohjoisen innovaatiot', ja verkosto pyrkii kokoamaan alueen koulutusviennin toimijat yhteiseen tarjontaan eli 'yhteen pinoon'. PINO Networkin toimijoiden tuotteet ja palvelut voidaan sisällyttää kuuteen eri kategoriaan: opetuksen ja oppimisen materiaalit ja työkalut, oppimisympäristöt ja infrastruktuuri, tutkinto-ohjelmat ja kurssit, koulutusvierailut, kehittämis- ja konsultointipalvelut sekä muut koulutustuotteet ja -palvelut. [5]

2 Skaalautuvat digitaaliset koulutusratkaisut koulutusviennissä

Oppimiseen ja koulutukseen liittyvät teknologiaratkaisut (EdTech) ovat nopeasti kasvava liiketoimintasektori kaikkialla maailmassa. COVID-19-pandemian aikaisten rajoitusten aiheuttama nopea siirtyminen etäopiskeluun aiheutti valtavan kasvun ja kehityksen EdTech-ratkaisujen tarpeessa. Samalla on ymmärretty, että kehittyneet EdTech-ratkaisut ja etäopetus voivat olla hyvä keino parantaa opetuksen saavutettavuutta myös muista syistä. Pedagogiset suuntaukset ovat siirtymässä kohti opiskelijakeskeistä ja itseohjautuvampaa oppimista [6].

EdTech-ratkaisut voivat helpottaa opiskelijoiden yksilöllistä oppimista ja oppimisen seuranta. Käytännössä EdTech-tuote tai -palvelu voi kattaa muun muassa kokonaisen virtuaalisen oppimisympäristön, toimia opiskelijan itseopiskelun välineenä tai helpottaa opettajan arviointia. Se voi olla esimerkiksi opetusta tai ryhmäopiskelua täydentävä elementti tai oppimispeli. Modernin teknologian, kuten keinoälyn avulla on mahdollista luoda skaalautuvia oppimisalustoja, jotka silti sisältävät interaktiivisuutta ja edistävät sosiaalista oppimista.

On perusteltua ennustaa, että EdTechin avulla tapahtuva oppiminen on tullut jäädäkseen. Pohjois-Pohjanmaan ja Oulun alueen tunnettuus teknologian edelläkävijänä toimii hyvänä kannusteena EdTech-tuotteiden alueelliselle kehittämiselle.

Ammatillisen asteen opettajat tutustuvat oululaisen Visim Physicsin ohjelmistoon Veta Kilimanjaro -oppilaitoksessa Moshissa Tansaniassa syksyllä 2022 (kuva: Aija Saari).

2.1 Koulutusviennin kehittämisen nykytila Pohjois-Pohjanmaalla

Opetushallituksen suosituksen [7] mukaisesti koulutusvientiä on kehitetty Pohjois-Pohjanmaan alueella monitoimijaisen kehittämishankkeiden avulla jo vuodesta 2017. Suosituksessa todetaan, että alueellisella kehittämisellä saavutetaan kilpailuetua. Uusien koulutusvientiyriytysten tukemiseksi Opetushallitus on suosittanut julkisen ja yksityisen sektorin tavoitteellista pidemmän aikavälin kumppanuutta.

Alueella aiemmin toteutuneiden hankkeiden aikana on lanseerattu Pino Network -brändi alueellisen koulutusviennin yhteyskanavaksi. Yhteiskehittämishankkeiden avulla on nostettu kansainvälisen koulutusviennin osaamista, sekä edistetty Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevien yritysten ja julkisten koulutusorganisaatioiden koulutusvientiä sekä niiden yhteistyössä toteutettavaa tuotekehitystä ja vientiä.

ScaLED-hanke on jatkoa aiemmille koulutusvientiä edistäville yhteistyöhankkeille Pohjois-Pohjanmaan alueella. ScaLED-hanketta koordinoi Oulun yliopisto yhteistyössä Oulun ammattikorkeakoulun, Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden ja BusinessOulun,

Koulutuskuntayhtymä OSAOn, Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Ammattiopisto Luovin kanssa. Hanketta rahoittaa Euroopan aluekehitysrahasto.

Uutuusarvona edellisille yhteistyöhankkeille tässä hankkeessa keskitytään digitaalisten ratkaisuiden yhteiskehittämiseen sekä alueen toimijoiden kehitysyhteistyövalmiuksien kehittämiseen. Hanke päättyy huhtikuussa 2023.

Hankkeen tavoitteena on, että alueen julkisten koulutusorganisaatioiden ja yksityisten toimijoiden välinen yhteistyö tiivistyy edelleen ja tuottaa uusia konsepteja koulutusvientiin. Skaalautuvia digitaalisia koulutusratkaisuja pyritään kehittämään alueen koulutusorganisaatioiden ja koulutusvientiä jo tekevien tai siitä kiinnostuneiden yritysten yhteistyönä. Hankkeessa on myös vahvistettu yhteistyötä muiden kansallisten koulutusvientihankkeiden ja koulutusvientiä tukevien tahojen kanssa.

ScalED-hankkeen alkupuolella alueen yrityksille ja organisaatioille toteutettiin laajamittainen kartoituskysely, johon vastasi 36 alueen organisaatiota ja yritystä. Vastaajista 86 prosenttia mainitsi, että yrityksellä tai organisaatiolla on kiinnostusta ja tavoitteita digitaalisten skaalautuvien koulutusratkaisujen kehittämiseksi. Yli 80 prosenttia vastaajista myös ilmoitti tavoitteekseen etenemisen uusille ulkomaisille kohdemarkkinoille.

2.2 Digitaalisten koulutusratkaisujen yhteiskehittämistyötä Pohjois-Pohjanmaalla

Oulun ja Pohjois-Pohjanmaan alueella oppilaitokset ovat jo vuosia toteuttaneet omille opiskelijoilleen digitaalisia oppimisympäristöjä, kuten esimerkiksi verkkokursseja. Näiden kehityksen ja toteutuksen lähtökohtina on pääosin ollut nojautuminen hyvään tieto- ja tietoliikennetekniikan infrastruktuuriin ja osaamiseen.

Useimmat verkkokurssit on yleensä suunniteltu siten, että ne toimivat kohtuullisen pienille osallistujaryhmille, mutta niiden toteutukset edellyttävät verrattain isoa opetuksen ja ohjauksen työmäärää. Tämän vuoksi olemassa olevat digitaaliset verkkokoulutusratkaisut eivät ole helposti skaalattavissa suurille osallistujamäärille. Vientiin tarkoitettujen koulutusratkaisujen suunnittelussa tulee myös ottaa huomioon, ettei loppukäyttäjän tietokoneen käyttötaito ole välttämättä samalla tasolla kuin kotimaassa, eikä kohdemaassa välttämättä ole jatkuvasti käytössä korkeatasoista tietotekniikan infrastruktuuria.

Yritysten tuotekehitystyö ja mahdollisuudet vastata asiakkaan tarpeisiin ovat usein ketterämpiä kuin perustehtävänsä keskittyvien koulutusorganisaatioiden. Pohjois-Pohjanmaalta löytyy menestyneitä koulutustuotteita tai -palveluita tarjoavia yrityksiä. Osa yrityksistä markkinoi ja myy tuotteitaan myös kansainvälisille markkinoille. Mukana on yrityksiä, jotka mahdollisesti hyötyisivät oppilaitosten kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tuotteen markkinointi konsortiona voi tuoda tuotteelle asiantuntijuutta, verkostoja ja referenssejä koulutusorganisaatioilta sekä mukautumiskykyä ja uusinta skaalattavaa teknologiaa yrityksiltä. Hankkeen asiantuntijat ovat suositelleet yhteistyön aloittamista konkreettisilla toimilla, joita ovat yhteiskehittäminen, itsearviointi sekä tuotteiden pilotointi [8].

ScalED-hankkeen yhteiskehittämisen teematapahtumassa 17.2.2022 oli 45 osallistujaa, joten kiinnostusta alueelliselle yhteiskehittämiselle löytyi. Teematapahtumassa kehitettävät tuoteaihiot muodostettiin hankkeen alussa toteutetun kyselyn perusteella.

Yhteiskehittäminen käynnistettiin työpajassa hyödyntäen palvelumuotoilun keinoja. Kolme kuudesta tuotemallista on jatkanut kehitystyötä. Nämä tuotteet liittyvät erityisopetukseen, terveyskasvatukseen, STEAM-kasvatukseen ja digitaaliseen osaamismerkkijärjestelmään. Tuotekehityksen yhteistyö on jatkunut tuoteaihoittain säännöllisissä tapaamisissa, ja kehitystyön avuksi on hyödynnetty asiantuntija-apua hankkeen erityisasiantuntijalta. Käytössä on myös oppimisalusta, jossa tuotekehityksen tueksi on tarjolla erilaisia työvälineitä, kuten tuotekehityksen vaiheen itsearviointityökalu. Tuoteideoita on testattu kohdemaissa, kuten Nigeriassa, Tansaniassa ja Bahrainissa. Tuoteideat toimivat esimerkkeinä yhteistuotteistamisesta ja ne on esitelty PINO Network -sivuston demoympäristössä [9].

Jatkotyöskentelyssä yhteiskehittämisen haasteeksi nousivat yritysten ja koulutusorganisaatioiden erilainen työtahti ja erilaiset tavoitteet. Yritysten oli vaikea löytää resursseja rauhallisesti etenevään kehitystyöhön. Tuotekehitystä vievät eteenpäin pääasiassa hankkeessa mukana olevat koulutusorganisaatiot. Yksi yrityksistä tarjosi kehitystyötä maksullisena palveluna, mutta siihen ei ollut tuotekehitystyön tässä vaiheessa mahdollisuuksia. Todettiin, että mahdollinen toimintamalli yhteistyölle tulevaisuudessa voisi olla esimerkiksi skaalautuvan digitaalisen koulutusalan hankkiminen yritykseltä alihankintana.

3 Organisaatioiden valmiudet kansainvälisten kehitysrahoittajien projekteihin

Kehitysrahoittajien projekti- ja hanketoimintaan osallistumisella tarkoitetaan tässä kontekstissa suurten kansainvälisten ja kansallisten rahoittajien, kuten Maailmanpankin, alueellisten kehitys pankkien sekä EU:n ja YK:n kehitysprojekteihin osallistumista erillisesti määritellyllä roolilla. Kansainväliset kehitysrahoittajat, kuten YK, Maailmanpankki, alueelliset kehitys pankit ja EU, ovat merkittäviä rahoittajia kehittyvillä markkinoilla. Ne rahoittavat projekteja kehittyvissä maissa miljardeilla euroilla vuosittain. Tästä rahoituksesta suuri osa menee infrastruktuuriprojekteihin sekä tuotteiden ja palveluiden hankintoihin. Nämä hankinnat tarjoavat yrityksille ja organisaatioille merkittäviä mahdollisuuksia.

Kehitysrahoittajien hankintaprosessit on yleensä myös toteutettu avoimemmin kuin kehittyvien maiden omat tarjouskilpailut. Hankkeille on myös taattu rahoitus jo tarjouskilpailuvaiheessa, mikä ei aina ole itsestäänselvyys kaikkien kehitysmaiden omissa investointihankkeissa. Yhteensä kyse on arviolta noin 150 miljardin euron vuosittaisista globaaleista kehitysrahoitusmarkkinoista [10]. Kansainvälisessä vertailussa Suomen osuus toteuttajista näillä markkinoilla on verrattain pieni.

Suomen koulutusjärjestelmän maine kansainvälisesti luo suomalaisille toimijoille hyvän lähtökohdan koulutusalan projekteihin. Suomalaisten toimittamia koulutukseen liittyviä ratkaisuja ovat olleet muun muassa oppimisalustat, mobiilioppimispalvelut ja teknologiainnovaatiopalvelut. Suomalainen osaaminen ja laatu vastaavat erityisesti YK:n Agenda 2030:n mukaisen Social Development Goal (SDG) 4:n vaatimukseen [11].

Scaled-hankkeen järjestämä erityisen tuen tarpeen tunnistamisen ja tukemisen työpaja liikunta- ja terveystieteiden ammattilaisille Mtwarassa Tansaniassa syksyllä 2022 (kuva: Aija Saari).

3.1 Organisaatioiden nykytila ja valmiudet

Yhtenä Scaled-hankkeen ydintoimintona on ollut kehittää Pohjois-Pohjanmaan organisaatioiden valmiuksia osallistua kansainvälisten kehitysrahoittajien hanketoimintaan. Tärkeänä osana kehittämistyötä on jo organisaation olemassa olevien valmiuksien ja kehityskohteiden tarkka määrittely ja selvitystyö. Tämän kautta voidaan kehittämistoimet kohdistaa niihin osa-alueisiin, jotka tarvitsevat erityistä huomiota.

Scaled-hankkeen edellä mainitun kyselyn perusteella digitaalisten koulutusvientituotteiden kehittämiselle on kysyntää alueen koulutusviennin parissa toimivien yritysten ja organisaatioiden keskuudessa. Kyselyyn vastanneista yhdeksän edusti koulutusorganisaatiota ja kaksikymmentäkolme yksityisiä yrityksiä.

Kartoituksiin vastanneista alueen yrityksistä ja koulutusorganisaatioista 29 prosentilla oli kokemusta kansainvälisten kehitysrahoittajien projekteihin osallistumisesta. Roolit projekteissa vaihtelivat suuresti riippuen organisaation toiminnasta, toimialasta sekä koulutusasteesta.

Vastaajat toimivat kehitysyhteistyöprojekteissa erilaisissa rooleissa:

"Palveluntarjoajana erilaisissa hankkeissa, eli olleet hankesuunnitelman mukaisesti osallistumassa tästä näkökulmasta. Olemme tarjonneet oppimisympäristöpalvelun sekä koulutusta ja konsultointia."

"Hankepartnerina, osana yrityskonsortiota."

"Partnerina koulutussektorin kehitysprojektissa, afrikkalaisen korkeakoulun tiedekunnan perustaminen."

"Alihankkijana."

Vastausten perusteella moni projekteihin osallistunut taho on toiminut partnerina yhteistyöverkostossa ja tuonut siten omaa erityisosaamistaan isompaan kokonaisuuteen. Yksikään vastaajista ei ollut toiminut laajemman vientiprojektin vastuuroolissa.

3.2 Kehitysrahoittajien projektitoimintaan osallistumisen haasteet

Projekteihin osallistuminen vaatii erikoisosaamisen lisäksi hakuprosessin tuntemusta sekä laajaa verkostoitumista muiden toimijoiden kanssa riippuen halutusta roolista projekteissa. Kartoituksen tärkeänä tavoitteena oli selvittää ne kipupisteet ja kehityskohdat, jotka yritykset ja organisaatiot näkevät olevan projekteihin pääsyn tai niihin hakemisen esteinä.

Vastaajat mainitsivat monentyyppisiä esteitä ja haasteita kansainvälisten kehitysrahoittajien projekteihin osallistumisessa. Vastauksissa korostuivat erityisesti referenssien puute, vähäiset resurssit sekä kokemuksen puute:

"Lack of references, poor availability of experts, needs more practical skills how to write to win the tenders."

"Mahdollisesti pieni koko. Tosin kovasti kasvetaan koko ajan."

"Omien resurssien puute suurin este."

"On, monipuolinen kokemuksen puute."

"Emme kyllä tunne tätä aluetta. Tahtoisimme panostaa sinne, missä vastikkeeksi tulisi tuloja. Tuleeko tästä?"

"Kyllä on monenlaisia esteitä. Yhdellä kouluttajallamme on ulkomailta ja kehitysmailta hyvät referenssit mm. kansainvälisten tutkimusyhteisöjen ja lääkäreiden toiminnan kautta. Muutapa meillä ei olekaan."

"Rahoitus."

"Suhteellisen vähäinen määrä euromäärällisesti riittävän suuria referenssejä ja vähäinen kokemus kv. kehitysrahoittajien rahoituksista ja yhteistyöstä, mutta toivomme että Scaled-hankkeen kautta pääsemme raivaamaan näitä esteitä yhdistämällä voimamme Scaled-hankeorganisaatioiden ja yhteistyökumppaneiden kesken."

"Referenssien puute kehityskumppanuuskontekstista koulutusviennissä (vaikka sitä on ns. normaalin kansainvälistymisen osalta)."

"Ongelma, että kansallisessa kehittyvien maiden kanssa tehtävän yhteistyön edistämisessä yleissivistävän koulutuksen henkilöstön osaaminen sivuutetaan, vaikka heillä on nimenomaan käytännön kokemusta eri asioiden implementaatiosta koulutusorganisaatioissa ja myös kokemusta kehityskumppanuuksista (esim. koulujen välillä)."

"Rahoitusosaaminen: pitäisi saada nimenomaan kartoitettua ne ketterät rahoitusmekanismit, joissa julkinen toimija voi olla osa konsortiota, joka rahoitusta hakee."

"Referenssien puute. Kansainvälisten projektien ja lainsäädännön osaaminen."

"Referenssien ja kokemuksen vähyys, yhteistyökumppaneiden tai asiantuntijoiden saatavuus, puutteellinen tieto ja ymmärrys rahoituksista / rahoittajista."

"Olemme tänä keväänä perustettu yritys, joten "esteitä" on."

"Vähäiset henkilöresurssit."

"Vasta perustettu yhden henkilön mikroyritys, jossa rahkeet eivät riitä hankkeiden vaatimuksiin, esim. taloushallinto. Mieluiten käytän ajan omien tuotteiden suunnitteluun ja toteutukseen kuin byrokraatiaan. Asia kuitenkin kiinnostaa, erityisesti jos tiedon saa valmiiksi tarjoiltuna eikä tarvitse itse lähteä sitä etsimään."

"Varmaan sitäkin voisi olla lisää, mutta isoin este on, että nyt tavoiteltavat markkinat ja kohderyhmä ei ole meille sopiva."

4 Havaintoja ja ehdotuksia viennin kehittämiseksi

Scaled-hankkeen sekä muiden koulutusviennin aktiviteettien kautta on syntynyt selkeitä kehitysehdotuksia koulutusorganisaatioiden koulutusviennin kehittämiseksi erityisesti koulutusratkaisujen tuotteistamisen sekä kehitysrahoittajien koulutusprojektien kautta.

4.1 Koulutusratkaisujen tuotteistaminen osaksi koulutusorganisaatioiden strategiaa ja arkea

Oppilaitosten koulutusvientiä voisi kehittää tehokkaasti, jos kansainvälisyys ja koulutusratkaisujen tuotteistaminen olisivat luonnollinen osa koulutusorganisaatioiden toimintaa. Koulutusorganisaation muun kansainvälisyystoiminnan voisi ottaa mukaan tukemaan vientiä. Erilaiset kansainväliset tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeet voivat toimia siltana ja rinnakkaishankkeena koulutusviennille. Näiden hankkeiden aikana muodostetaan kansainvälisiä verkostoja, kerrytetään referenssejä ja kehitetään maatuntemusta, joka on tärkeää mahdollisen tuotteen lokalisoimiseksi.

Koulutusvientituotteita voisi kehittää yhteistyössä oppilaitosten perustoimintojen kanssa. Tuotteiden toimivuutta ja skaalautuvuutta voisi testata suomalaiskouluissa. Parhaimmillaan skaalautuvien digitaalisten koulutusratkaisuiden yhteiskehittäminen tuottaa uusia innovaatioita myös oppilaitosten sisäiseen käyttöön. Tällöin koulutusvienti tukee oppilaitoksen perustehtävää ja opetuksen laadun kehittämistä.

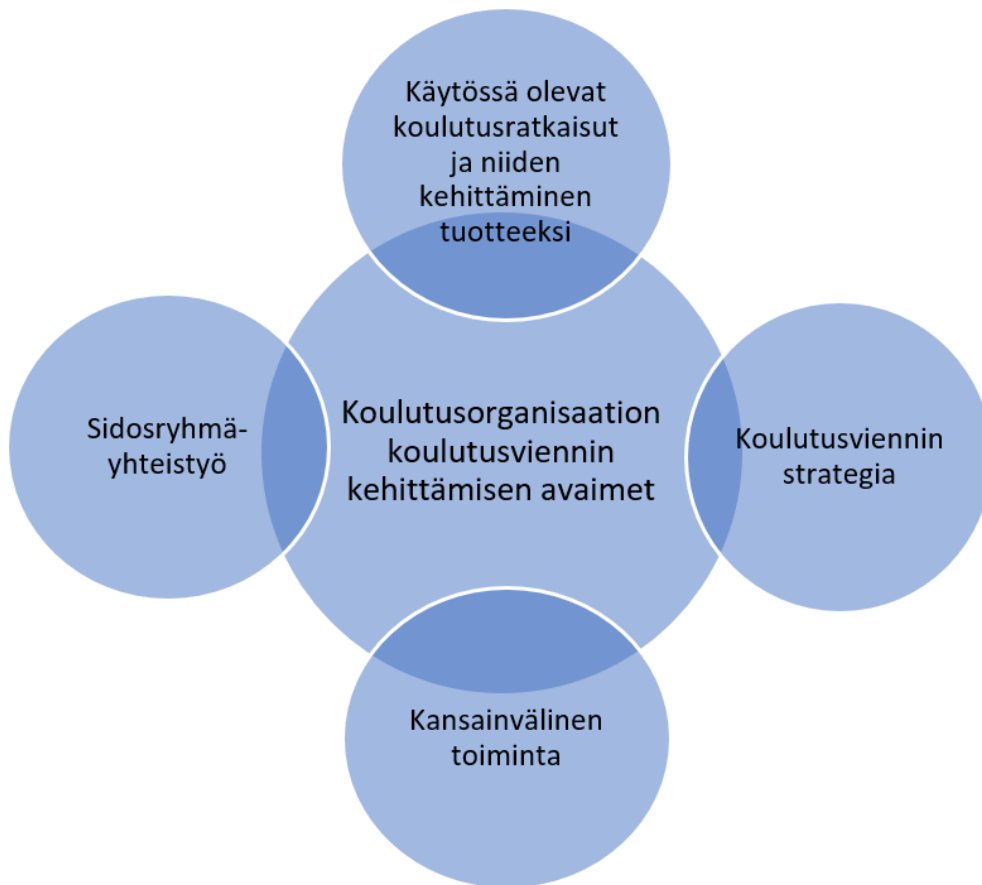
Koulutusviennin kehittäminen vaatii pitkäjänteistä, organisaation strategiaan pohjautuvaa työtä. Organisaation johdon asenteet ja henkilöstönvaihdokset saattavat vaikuttaa merkittävästi koko organisaation strategiaan koulutusviennin suhteen. Myös koulutusorganisaatioiden sisällä eri koulutusalojen tai tieteenalojen välillä on todettu esiintyvän näkemys- ja asenne-eroja koulutusviennin kehittämisestä. Poikkitieteellinen yhteistyö on koettu joissain tapauksissa haastavaksi.

Isojen koulutusorganisaatioiden koulutusviennin kehittämisen pullonkaulana ovat tiedonkulun, yhteistyön ja resurssien haasteet eri tieteenalojen tai koulutusalojen välillä. Vaikka koulutusorganisaatioissa on valtavasti osaamista, sen valjastaminen koulutusvientiin vaatii räätälöintiä ja yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Koulutusviennin tuotteistamiseen tarvitaan organisaatioista sekä koulutusviennin asiantuntijoita että alakohtaisia asiantuntijoita. Kansainvälisille markkinoille tähdättäessä koulutustuotteiden

on oltava nopeasti lokalisoitavissa kyseiseen kulttuuriin ja asiakkaan tarpeisiin. Laadukkaan koulutusvientituotteen räätälöimiseen tarvitaan koulutusalan asiantuntijaosaamista sekä yhteistyötä kohdemaan asiantuntijoiden ja viennin asiantuntijoiden kanssa. Yhteiskehittäminen tuo kokonaisuuteen myös yritys yhteistyön.

Kansainvälisestä toiminnasta ja koulutustuotteiden kehittämisestä kiinnostuneiden asiantuntijoiden löytäminen koulutusorganisaation sisäisesti nopeutuu, mikäli organisaatioiden henkilöstöjärjestelmästä on löydettävissä tieto kunkin tieteen- tai koulutusalan avainhenkilöistä, joilla on valmiudet ja kiinnostus koulutusratkaisuiden kansainväliseen kehittämiseen. Lisäksi tarvitaan näiden henkilöiden kansainvälinen ansioluettelo. Nämä tiedot yhdessä helpottavat ja nopeuttavat koulutusviennin asiantuntijan työtä tuotekehityksen organisoijana.

Koulutusorganisaatioissa tulisi suunnitella henkilöstön resurssit koulutusvientiin vuositasolla. On erittäin vaikea irrottaa nopealla aikataululla asiantuntijoita perustehtävästään koulutusvientituotteen kehittämistyöhön tai koulutusviennin toteuttamiseen, mikäli tähän ei ole varattu resursseja vuosisuunnitelmassa. Avainhenkilöille suositellaan varaamaan resurssi, joka voidaan ottaa käyttöön tarvittaessa. OPH:n mukaan on todettu, että koulutusviennissä on potentiaalia merkittäviinkin tuloihin. Koulutusorganisaatioilta kaivataankin riskinottoa resurssien käyttämiseen, jotta tätä potentiaalia voidaan hyödyntää. [12] (Kuvio 1.)

KUVIO 1. Koulutusorganisaation koulutusviennin kehittämisen avaimet.

4.2 Kehitysrahoittajien projektit avaimena kansainvälisille markkinoille

Kehitysrahoittajien projekteihin osallistumiseen liittyvistä vastauksista nousee esiin kolme selkeää kehitettävää teemaa: referenssien, resurssien ja kokemuksen puute.

Kartoitukseen vastanneet organisaatiot painivat samojen ongelmien kanssa.

Referenssien ja kokemuksen puutteeseen on yksi lääke: toteutetut hankkeet. Jotta referenssejä ja kokemusta kertyy, tulee olla mukana hankkeissa. Hankkeisiin ei ole kuitenkaan helppo päästä mukaan, jos ei ole referenssejä osaamisen näyttämiseksi. Tämä on eräänlainen muna-kana-ilmiö, joka aiheuttaa haasteita kaikille toimijoille. Referenssien ja kokemuksen kartuttamiseksi tulisi aloittaa pienemmistä rooleista, jotta projektien isommat roolit voivat avautua kokemuksen myötä. Yksittäisen asiantuntijan roolissa toimiminen auttaa myös keräämään kokemusta ja mahdollistaa osaltaan osallistumisen myöhemmin joko alihankkijan, partnerin tai vastuutahon roolissa.

Kokemuksen kartuttaminen onkin avainasemassa suomalaisten toimijoiden pyrkimyksissä kansainvälisille koulutusmarkkinoille. Yleisesti suomalaisen koulutusviennin merkittävänä

haasteina on todettu koulutusalan liiketoimintaosaamisen puute, muun muassa kaupallistaminen sekä markkinoinnin ja myynnin heikko osaaminen. Projektit ovat tärkeitä kokemuksen kartuttamisen, verkostojen muodostamisen sekä suomalaisen asiantuntijuuden maineen nostamisen kannalta, koska kehitysrahoittajien projekteissa kilpaillaan ensisijaisesti asiantuntijuudella.

Osaavien henkilöresurssien niukkuus rajoittaa hankkeisiin osallistumista. Tällöin tulee tarkasti identifioida, millaisiin ja minkä kokoisiin hankkeisiin on järkevää pyrkiä mukaan. Kyselyn vastauksissa ilmeni myös kilpailutusprosessin työllistävä vaihe hakemusten ja dokumenttien kanssa, ja tässä haasteessa yhteistyö muiden toimijoiden kanssa voi auttaa. Kehitysrahoittajien projektit vaihtelevat pienemmistä toteutuksista todella mittaviin kokonaisuuksiin, jolloin resurssien jakaminen ja yhteistyö voivat edesauttaa valintaa erilaisiin projekteihin. Yhteistyön aikana myös kontaktiverkostot laajenevat. Lisäksi on tärkeää määritellä koulutussektori ja kohdealue mahdollisimman tarkasti, jotta kysyntä ja tarjonta voivat kohdata.

5 Yhteistyö ja strateginen sitoutuminen – avaimet onnistumiseen

Koulutusvientihankkeiden aikana on haluttu varmistaa, että koulutusviennin alueellinen kehittäminen koulutusorganisaatioiden yhteistyönä jatkuu myös ilman erillistä aluekehityksen hankerahoitusta. Ratkaisuna tähän on perustettu Oulun alueellinen koulutusviennin yhteistyöryhmä, jonka jäseninä on organisaatioiden koulutusviennistä ja koulutusviennin strategiasta vastaavia henkilöitä.

Alueellinen ryhmä kokoontuu muutaman kerran vuodessa ja sitä ohjaava johtajatapaaminen järjestetään noin kerran vuodessa. Yhteistyöryhmän koollekutsujana toimii nykyisin Oulun yliopisto. Tavoitteena on konsortio, jonka kautta voidaan toteuttaa muun muassa tarjouskilpailuiden seurantaa ja yhteismarkkinointia erilaisten agenttikumppanuuksien ja kansallisten koulutusviennin kehitysohjelmien kautta sekä yhä useampia vientiprojekteja yhdessä ja erikseen.

PINO Networkin parissa työskennelleet tahot sekä yhteistyökumppanit toivovat sen brändin säilyvän ja edistävän alueellista koulutusvientiyhteistyötä organisaatioiden ja yritysten välillä myös tulevaisuudessa.

Voidaan todeta, että Pohjois-Pohjanmaalla on laajasti potentiaalia digitaalisten koulutusratkaisujen toteuttamiseen ja vientiin sekä osaajia kehitysrahoittajien asiantuntijuutta vaativiin projekteihin. On oleellista, että koulutusorganisaatio tai yritys on päättänyt tehdä strategisen linjauksen vientiin ja varannut resurssit päätösten toteuttamiseksi. Suomalaisen koulutusjärjestelmän osaaminen ja maine ei muodosta vientituloja itsestään ilman kehittämistyötä ja investointeja.

Julkisilla koulutusorganisaatioilla ei ole riittävää kokemusta koulutuksen kaupallistamiseen tai liiketoimintaosaamiseen kansainvälisiin kilpailijoihin verrattuna. Yhteistyö niin kotimaassa kuin ulkomaisten partnereiden kanssa on elintärkeää, jotta suomalaiset toimijat voisivat oppia menestymään kansainvälisillä markkinoilla.

Raportin toteutuksessa on noussut esiin yhtenä mahdollisena jatkotutkimusaiheena kotimaisten koulutusorganisaatioiden koulutusviennissä käytettävien liiketoimintamallien vertaileminen vastaaviin kansainvälisiin menestyneimpiin kilpailijoihin. Lisäksi mielenkiintoisena tutkimusaiheena voisi olla vertailla monitieteisesti menestyneiden koulutusviennin ratkaisujen pedagogisia valintoja ja niiden ansaintamalleja eri koulutusasteilla.

Jussi Haukkamaa

lehtori

Oulun ammattikorkeakoulu, Liiketalouden yksikkö

Anna-Kaisa Airaksinen

kansainvälisten asioiden koordinaattori

Koulutuskuntayhtymä OSAO

Pekka Eksymä

suunnittelija

Oulun yliopisto, Täydentävien opintojen keskus

Lähteet

[1] Opetushallitus. 2020. Koulutusviennin tiekartta 2020–2023. Raportit ja selvitykset 2020:8. Hakupäivä 10.3.2023. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/koulutusviennin-tiekartta-2020-2023>

[2]. Kokko, T., Spens, K., Aholainen, R., Hakala, J., Hokkanen, J., Holmström, S., Lundin, K., Lähdeniemi, S., Paakkanen, I. & Vihma-Purovaara, T. 2020. Yhteistyössä maailman parasta. Korkeakoulujen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjausten 2017–2025 seuranta ja kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:14. Hakupäivä 5.9.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-709-3>

[3] Opetushallitus. 2022. Webinaari: Ammatillisen koulutuksen lakimuutokset käytännössä 20.1.2022. Hakupäivä 1.3.2023. <https://www.oph.fi/fi/tapahtumat/2022/webinaari-ammattillisen-koulutuksen-tutkintoviennin-lakimuutokset-kaytannossa>

[4] Suhonen, T., Villanen, J., Nyyssölä, M. & Karhunen, H. 2022. Selvitys suomalaisen koulutusviennin taloudellisesta arvosta. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2022:5. Hakupäivä 10.3.2023. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/selvitys-suomalaisen-koulutusviennin-taloudellisesta-arvosta>

[5] Hokkanen, L. & Haukkamaa, J. 2020. Koulutusviennistä uutta elinvoimaa ja innovaatioita – katsaus koulutusviennin Suomeen ja Pohjois-Pohjanmaalla. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 86. Hakupäivä 10.3.2023. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020101283695>

[6] Euroopan Unionin Neuvosto. 2018. Neuvoston suositus elinikäisen oppimisen avaintaidoista. Hakupäivä 1.3.2023. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32018H0604(01))

[7] Kokko, T., Spens, K., Aholainen, R., Hakala, J., Hokkanen, J., Holmström, S., Lundin, K., Lähdeniemi, S., Paakkanen, I. & Vihma-Purovaara, T. 2020. Yhteistyössä maailman parasta. Korkeakoulujen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjausten 2017–2025 seuranta ja kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:14. Hakupäivä 5.9.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-709-3>

[8] Juntunen, T. 2022. ScalED- Digitaaliset koulutusratkaisut koulutusviennissä (EAKR A77600) -hankkeen alkukartoitus. Haastattelu 24.8.2022.

[9] Pino Network. Education Solutions from Northern Finland. Hakupäivä 1.3.2023. <https://www.pinonetwork.fi/demo>

[10] Sykkä, J., Nurminen, M. & Suominen, K. 2019. Opas kehitysrahoittajien hankintoihin. Käsikirja yrityksille 150 miljardin euron markkinoihin. Ulkoministeriö/Manketti Oy. 2 p. Hakupäivä 1.3.2023.

<https://um.fi/documents/35732/0/Opas+kehitysrahoittajien+hankintoihin+2019+%2811%29.pdf/5af27aaf-508d-ab07-e7d5-e636d34d7bf9?t=1555330195768>

[11] United Nations. Department of Economic and Social Affairs. Sustainable Development. The 17 Goals. Hakupäivä 1.3.2023. <https://sdgs.un.org/goals>

[12] Airaksinen, A-K. 2022. Promoting the global sales of educational products from Northern Ostrobothnia. ScalED-project. Oulun ammattikorkeakoulu. Master of Education Entrepreneurship (YAMK). Opinnäytetyö. Hakupäivä 4.4.2023.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022121930866>

METATIEDOT

Tyyppi: Raportti

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 60/2023

Julkaisuvuosi: 2023

ISBN: 978-951-597-239-2

Tekijätiedot: Haukkamaa Jussi, Airaksinen Anna-Kaisa, Eksymä Pekka

Oikeudet: [CC BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-239-2>

Tiivistelmä: Raportissa esitellään Oulun alueen koulutusorganisaatioiden valmiuksia skaalautuvien digitaalisten koulutusratkaisujen kehittämiseksi kv-markkinoille sekä valmiuksia osallistua esimerkiksi YK:n ja muiden kehitysrahoittajien projekteihin. Pohjois-Pohjanmaan koulutusviennissä nähdään merkittävää potentiaalia, mutta kehittämiskohteita löytyy erityisesti liiketoimintaosaamiseen, myyntiin ja rahoitukseen liittyen. Toimijoiden strateginen sitoutuminen viennin kehittämiseen vaihtelee suuresti. Yhtenä ratkaisuna ehdotetaan oppilaitosten kansainvälisyystoiminnan ja viennin tavoitteiden yhtenäistämistä. Kansainvälisten

kehitysrahoittajien projekteissa kokemusta voidaan hankkia askeleittain kohti suurempia rooleja. Aineistona on hyödynnetty ScalED-hankkeen kartoitusta (2021) sekä muita lähteitä.